

ФІЛОСОФІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОГО СПІЛКУВАННЯ

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовані деякі інтегруючі особливості мови мистецтва і умови майстерності художнього спілкування. Доведено важливість їх досконалості для вирішення актуальних проблем сьогодення в сфері суспільних відносин. Детально розглянуто своєрідність філософії художнього спілкування в системі загальної комунікативної культури. Аргументовано тезу про необхідність наукових досліджень в згаданій царині та включення їх результатів в якості конструктивної, консолідуючої складової в розбудову нашого суспільства.

Ключові слова: комунікативність, художнє спілкування, філософія образотворчого мистецтва, ентелехія.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы некоторые интегрирующие особенности языка искусства и условия мастерства художественного общения. Доказана важность их совершенства для решения актуальных проблем нынешнего времени в сфере общественных отношений. Детально рассмотрено своеобразие философии художественного общения в системе общей коммуникативной культуры. Аргументирован тезис о необходимости научных исследований в упомянутой области и включения их результатов в качестве конструктивной, консолидирующей составляющей в развитие нашего общества.

Ключевые слова: коммуникативность, художественное общение, философия изобразительного искусства, энтелехия.

SUMMARY

Some integrating features of language of art and condition of trade of artistic communication are analyzed in the articles. Importance of their perfection is well-proven for the decision of issues of the day of present time in the field of public relations. In detail originality of philosophy of artistic communication is considered in the system of general communicative culture. A thesis is argued about the necessity of scientific researches in the mentioned area and including of their results as a structural, consolidating constituent in development of our society.

Keywords: communicativeness, artistic communication, philosophy of fine art, entelechies.

Постановка проблеми та її актуальність. В сучасному суспільстві інтенсивно йде пошук щонайліпших методів і найкоротших шляхів формування і розвитку загальнолюдської культури, спрямованої на взаєморозуміння різних соціально-політичних верств населення. Культури, яка була б спроможною визначити стратегічні напрямки трансформації конкретного суспільства в соціально-просторове тіло високо розвиненої цивілізації XXI століття. Важливою складовою цього соціокультурного процесу повинно стати сучасне мистецтво в повному обсязі своїх потенційних можливостей.

Теоретичними проблемами естетичного виховання займалися перш за все філософи, поєднуючи світоглядний і моральнісно-

естетичний аспекти у формуванні всебічно розвиненої особистості. Зокрема такі філософи, як Аристотель, Платон, Епікур, а пізніше І. Кант, Ф. Шеллінг, Г. Лессінг, Г.В. Гегель, О. Лосєв, О. Кудін та інші. Проблемами комунікативної функції мистецтва прямо чи побічно займалися А. Леонтьєв і Л. Виготський. Всі вони вбачали в мистецтві своєрідну форму естетичного освоєння світу як особливого виду людської діяльності в системі художньої комунікації.

Питання про співвідношення мистецтва й філософії постійно дискутувалося в культурному середовищі різних історичних епох. Так, для епохи Відродження не було нічого епатажного в тім, що Леонардо да Вінчі називав живопис «істинною філософією», оскільки живопис,

за його словами, самостійно обіймає першу істину. Аналогічна місія визнавалася за поезією та архітектурою. Мистецтво в епоху Відродження вміщало в себе весь спектр фундаментальних думок про світ, і тому воно йшло рука об руку з філософією.

Для XIX ст. на перший план вишикувалася проблема ієрархічної системи гуманітарних наук. Зокрема, Ф.Шеллінг і представники романтизму взагалі, ставлячи мистецтво вище науки, проголошували його верховенство навіть над філософією, а Г.В.Ф. Гегель, навпаки, при всій визнаній ним значимості естетичного, все-таки вінчав систему самопізнання абсолютної ідеї її вищою формою – філософією [1, с. 356].

В XX столітті мистецтво в своїй функціональності перетворюється здебільшого на своєрідну сповідь художника. Згідно з думкою Л.М.Толстого, «мистецтво є людська діяльність, яка полягає в тім, що одна людина свідомо відомими зовнішніми знаками передає іншим зазнані ним почуття. А інші люди заражуються цими почуттями і переживають їх» [2, с. 17].

На думку Х. Ортеги-і-Гассета, сучасне мистецтво повинне навчитися бути «скромним»: художник мусить зрозуміти, що він відтворює на полотні не природу «як вона є» і не людину у всьому драматизмі її внутрішнього світу, а лише окремі стани людської душі й лише певне бачення людиною природних форм. Звідси, художник повинен зрозуміти, що його завдання – змінити наше бачення світу, змінити метафоричний лад художнього переживання. Саме такий інструмент мистецтва, як художній образ, дозволяє мистецтву опанувати те, що перебуває занадто далеко від нас, до чого ми не можемо «дотягтися» за допомогою поняття. Отже, вивчення іманентної природи мистецтва і активне залучення його потужного потенціалу в систему філософії освіти і виховання є нагальною проблемою комунікативної культури сучасного суспільства.

Тож, мета дослідження полягає у з'ясуванні питання, яким чином художнє спілкування людей може і здатне здійснювати цю вельми актуальну функцію. Проаналізувати своєрідну технологію здійснення комунікації за допомогою мистецтва, виявити причини, що роблять її можливою, і механізми, що забезпечують розуміння людини людиною в просторі мистецтва; дослідити специфіку мотивації,

якою користується художник в діалозі зі своїм шанувальником, а також відобразити взаємні рівні синхронного заглиблення в світоглядні проблеми митця і глядача.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створене людьми для людей мистецьке творіння виступає як велика й потужна мова спілкування людини. Саме ця унікальна мова може передати гамму почуттів і думок, зміст яких у їх повноті й своєрідності не можна виразити жодними іншими сучасними засобами. Саме мистецтво дозволяє нам побачити неупереджено дійсність поглядами іншої людини, унікальність й неповторність її бачення людяності в іншій людині і одночасно усвідомити доленосне людське духовне єство в собі. Отже, мистецтво в своїх витоках виступає як потужний людинолюбний фактор і заодно являє собою, згідно з думками Г.В.Гегеля, вершину людського спілкування. І тут ні віддаленість у часі-просторі, ні мовні, національні або якісь інші бар'єри не є завадою для художнього спілкування. Тому одним з головних результатів спілкування людей за допомогою мистецтва можна вважати перехід їх до нового естетично насиченого внутрішнього самопочуття, більше наповненого змістовними враженнями в їх гармонійній єдності в єстві прекрасного.

Варто нагадати, що мистецтво завжди відіграло велику виховну роль в житті суспільства. Тому в історії завжди йшла гостра боротьба навколо питання про те, в якому напрямку витвори мистецтва впливатимуть на життєдіяльність людини. Але мистецтво, впливаючи на практичну діяльність людей, на створення матеріальних і духовних цінностей, в той же час, саме випробовує на собі потужні соціально суперечливі умови.

Традиційно так склалося, що у більшості людей уявлення про мистецтво репрезентується, як своєрідне знання життя і водночас засіб естетичного виховання. Тому, на наше глибоке переконання, буде доцільним саме в цьому контексті доповнити його усвідомленою роллю в системі спілкуванні між людьми, поколіннями, народами тощо. Це пов'язано з тим, що життя кожної окремої людини значною мірою обмежене реальним потенціалом можливостей спілкування того соціального простору, в якому вона зростає і діє як особистість. Звідси мистецтво надає людині можливість компенсувати недоліки реальних форм

спілкування, даючи особистості додаткові цінності для реалізації її здібностей та інтересів у формах прекрасного.

Особливості художнього спілкування прямо пов'язані з властивістю мистецтва як форми пізнання, в якому відображається реальне життя не в лінійній залежності, як це притаманно науці, а в широкому аспекті взаємозалежностей людини в соціально-просторовому природному середовищі. Цей атрибут мистецтва полягає в тому, що воно відтворює світ в конкретних, суб'єктивно чуттєвих образах, несучи на собі відбиток індивідуальності автора.

Якщо це так, то в процесі сприйняття художнього твору можливе спілкування як з його героями, так і з художником, що створив цей твір. Безумовно, таке спілкування глибоко суб'єктивне, оскільки воно заломлюється крізь призму особистого, індивідуального досвіду, образу і ритму життя людини.

Тут варто нагадати, що разом з кіно, образотворче мистецтво якнайповніше відтворюючи різноманітність соціальних зв'язків людей, розширює масштаби простору для вдалого соціального адаптування особистості. В таких випадках здійснюється спілкування переважно з ідеями зосереджених в художньому творі, з тим соціальним простором-часом, в якому вони дієво існують. Саме в процесі спілкування з цими видами мистецтва відбувається припасування до себе різноманітних соціальних ролей кожним глядачем. Так наприклад, сприйняття людиною живопису ми порівнюємо з особливим видом творчої праці, адже тут відсутній для неї конкретно прямий вектор її уяві. В подібних ситуаціях опорою глядачеві слугує його фантазія, асоціативність мислення, розвинена індивідуумом, йому тільки притаманна, емоційність. І тут нам конче хочеться акцентувати увагу читачів на те, що унікальна особливість живописного мистецтва пов'язаного з тим, що воно задовольняє потребу індивіда в самоспілкуванні в умовах філософичної утаємниченої самотності. Цього унікального, властивого кожній людині психосоматичного і духовного стану, який дозволяє особистості бути відвертим перед самим собою, а в даному випадку, ще й в естві прекрасних почуттів.

Слід наголосити, що ось ця відкритість і широка доступність мови мистецтва потужно руйнує національні і соціальні кордони

між людьми та мури державних і міждержавних непорозумінь. І це за певних умов, успішно відбувається через живопис, графіку або скульптуру тому, що тут немає потреби в перекладачеві, посередникові та й взагалі в інтерпретаторах різного рівня і спрямування. Адже ці види мистецтва зрозумілі усім верствам людей різних народів нашої планети. При цьому мова мистецтва виключно багата ще й тим, що в ній закодовано значно більше змісту, сенсу, оцінок почуттів, чим в інших формах людського спілкування. Тож і не дивно, що саме мистецтво першим руйнує упереджені відношення в міжособистісних відносинах. А що вже й мовити про сучасні тенденційні стосунки, просякні недовірою народів один до одного в межах, здавалось би, єдиного християнського простору. Навіть в умовах політичного протистояння, соціальних супротивів мистецтво забезпечує дієве спілкування між людьми. Ці види мистецтва сприяють не руйнуванню, а творенню соціального і культурного спілкування на основах взаємного розуміння. А оскільки мистецтво є практично-духовною формою діяльності, то і форми художнього спілкування, перефразовуючи думку Григорія Сковороди, мають бути «сродними», тобто спорідненими. І хоча спілкування в таких ситуаціях реалізується через духовні джерела, все ж характер переживання людиною багатоякісної дійсності є безпосередньо-практичною.

Зазначимо, що художнє спілкування презентується як процес взаємодії автора мистецького твору і глядача. У цій процесуальності художнє спілкування створює умову розвитку інтелекту, емоційної сфери у спосіб взаємовпливу людей один на одного опосередковано, тобто дистанційно. Іншими словами, художнє спілкування характеризується емоційно-інтелектуальним зв'язком митця і глядача через художній твір, що несе в собі життєвий і естетичний досвід автора, його концепт світобудови. І все це ефективно і дієво освоюються глядачем через смислосзначиму діалогічність.

З цього приводу, доцільно нагадати суттєву, на наш погляд, річ про те, що художнє спілкування мотивовано сприяє затвердженню самоцінності особи. Воно формує особистість в усій барвистості її здібностей, потреб, орієнтуючи на залучення одних людей до цінностей інших і цим самим розвиває духовно естетичну сферу індивідуальності. Інакше кажучи, воно

дає особистості художньо образну концепцію дійсності, художньо-естетичну просторовість світу і, безперечно, слугує надійним засобом залучення людини до креативно цілеспрямованих громадських, естетичних і моральнісних ідеалів. Безперечно, що в таких умовах особистість отримує надійний, виражений, фундаментальний мотиватор життєдіяльності.

Саме у мотивованому, креативному художньому спілкуванні можлива якнайповніша реалізація соціальних функцій мистецтва і передусім художньо образного освоєння світу. І дійсно, знайомлячись з творами живопису, ми не просто милуємося картиною як такою, а намагаємося зрозуміти задум митця, пізнаємо прихований зміст краси навколишнього світу, представленого високославним художником минулого чи сучасним маестро.

Слід зауважити, що комунікативна функція образотворчого мистецтва забезпечує особливий вид спілкування. Саме воно виявляє естетичні зв'язки між людьми і надає можливість зрозуміти мотиви життєдіяльності іншого індивідуума, стати на його місце в соціальному просторі, емпатично увійти до його іманентного Я. Скажемо однозначно зрозуміло, «ніщо так не спонукає бути іншим і через це стати самим собою, як мистецтво» [3, с. 127]. Досить згадати типову ситуацію, коли нас долає потреба поділитися з колегами, товаришами, рідними, близькими людьми своїм естетичним враженнями після перегляду персональної виставки славетного художника, яка відбулася в художньому музеї. І ось саме в таких відносинах наші суб'єктивні переживання краси, естетичні насолоди і творчі натхнення потужно посилюються почуттям інших людей. Саме вони зміцнюють детерміністський творчий зв'язок між людьми в просторі естетичних цінностей. Подібні стосунки нас мимоволі наштовхують на аподиктичний висновок про те, що художньо активне, природне, творче спілкування створює стан людського щастя. І це надихає нас на здійснення всього того, що нагадує нам про те, що людина прекрасна в своїй суті.

Такі художньо-мистецькі моменти спілкування створюють, окрім нашої волі, умови для зближення людей один з одним, своєрідно студіюють індивіда бути співчутливим до біди і взаємодопомоги іншій людині і одночасно розвивають у глядача толерантність до різних поглядів щодо світоустрою. А іноді, як це

спостерігається в сучасних умовах України, художнє спілкування сприяє виведенню людини із стану духовної інертності, депресії, байдужості тощо. І на це архіважливо звернути увагу саме тому, що в деяких соціально-політичних ситуаціях сучасності ці вади бувають, своїми масовими наслідками, набагато страшнішими ніж індивідуальна людська жорстокість. Саме у таких історичних умовах перебуває нинішнє суспільство, яке, на наше глибоке переконання, украй потребує активності усіх засобів і форм мистецтва, здатних пробудити чуйність людської душі, спрямованої на створення соціальних стосунків довіри і співпраці на моральнісній субстанціальній основі.

Отож, художнє спілкування, відіграє вирішальну роль у підвищенні рівня естетично моральнісних почуттів людини, в розвитку її привабливої емоційної чутливості. Саме воно є джерелом людських естетичних вражень, які сприяють розвитку творчої уяви, фантазії, образного мислення, поглиблених духовних цінностей та формує доленосні потреби й інтереси сучасної людини.

Виходячи з наведених засновків, ми логічно доходимо висновку про те, що цілеспрямоване національне художнє спілкування є одним з провідних засобів формування і розвитку духовної культури сучасної України. Наш умовивід дає можливість аподиктично стверджувати, що активне, цілеспрямоване, смислозначиме спілкування на основі мистецтва, збагачує особистісний досвід у художньому сприйнятті динамічного світу у всіх його проявах.

Візьмемо в якості прикладу ситуацію, коли людина бере в руки книгу чи то вдивляється в живописний твір, вона стає читачем чи глядачем і мимоволі залучається до спілкування з її автором через персонажі, які залюднюють художній простір. В іншому випадку шанувальник мистецтва чарується природою, культурою, а можливо, милуючись живописним полотном, тішиться навіть самим собою. Це спілкування є досить екстраординарним, своєрідним змістовністю своєю, оскільки воно здійснюється не безпосередньо, а через художній твір, де здійснюється, на певному рівні, взаємодія між залученими в нього суб'єктами і матеріалізованою формою, якою виступає визначений творчістю художній твір.

Що ж стосується художника, який стоїть

з пензлем у мольберта, то він на цьому рівні не привносить нічого особистого від своєї суб'єктивності для підтримки взаємодії зі своїм глядачем. Адже в цей час він ніяк не зачіпає суб'єктивність глядача і у нього взагалі в оцю мить відсутні цілеспрямовані власні хвилювання за станом його шанувальника. Митець, згідно нашого розуміння, лише створює, в даному випадку, певний образ самого себе і максимально точно і миттєво втілює його на полотні і більше нічого.

В іншому випадку, коли розглядати самовираження художника, як абсолютну самоціль взагалі, як мету самовиокремлення, котра замикає його у власному Я-просторі і не більше, мистецтво перестає бути комунікативним ланцюжком зв'язку і об'єднання людей. Навпаки, воно роз'єднує, а частіше за все, особливо в теперішній час становлення нашої державності, воно розбещує їх смаки та почуття. З цього приводу один з відомих художніх критиків Г.Рід акцентував увагу на тому, що, якщо кожний художник буде виражати лише одиничність і себе самого як ізольовану «цінність», то мистецтво стане виконувати деструктивну й антисоціальну роль.

Тож, якщо художник свідомо відмовляється від зовнішніх зв'язків з дійсністю, занурюється «всередину себе», використовуючи, скажімо, різні наркотичні речовини тощо, для викликання галюцинацій, які він потім відображає у своїх творах, то він занурює себе в умови «сенсорної ізоляції». (Такі ситуації яскраво описує відомий американського вчений Станіслав Грофф в своїй праці «За межами мозку»). Тут не зайве наголосити, що подібні явища стають перешкодою для нормальної діяльності мозку цих людей. «Голодуючий» мозок, який не отримує природних свіжих вражень, починає сам генерувати химерні враження. Таке «мистецтво» прирівняне до ненормальної діяльності мозку, не тільки плюндрує художню специфіку, але й стає тавтологічним, замкнутим на себе, тобто ентропійним за проявом своїм. Звичайно таке «мистецтво», нічого не означає, а його автор врешті-решт деградує не тільки як художник, а й як особистість. Тому такі «витвори» перестають задовольняти природні іманентні потреби та інтереси людини в пізнанні себе в реальній дійсності, яка, до речі, свого часу стала першоджерелом виникнення і подальшого розвитку феномену мистецтва.

Такі, з дозволу сказати, художники замість розкриття сутності, змісту і форми явищ дійсності замикаються на спостереженні стану свого мозку, тобто заходять у не властиву їм нішу. Безумовно, такі спостереження можуть бути корисні з погляду вивчення природи й характеру психічних аномалій, але це вже сфера клініки, ми ж мову упроваджуємо виключно в просторі мистецтва. Тому безперспективність подібного «художнього творіння» визначається загальною втратою пізнавального інтересу, що згідно нашої думки, слугує першим показником зниження інтелектуальної потенції людини і втрати нею спроможності орієнтуватися в реальній дійсності.

Але ми тут вбачаємо, що справа полягає ще й в іншому. А саме, художник, творчість якого спрямована винятково на самовираження, самоствердження лише в просторі своєї ізольованої самоцінності, неминуче приречений врешті-решт на вичерпаність. Це пояснюється тим, що хоча людина сама по собі потенційно невичерпна, але ця невичерпність розкривається тільки в різноманітті її відносин з дійсністю й неможлива без взаємозв'язку з навколишнім світом, з багатоякісними людськими стосунками, які зрештою виступають ферментом творчості митця і водночас цінителями його таланту.

Отже, можемо аподиктично стверджувати, що функціонування мистецтва в суспільстві в якості конструктивного чи деструктивного, руйнівного чи будівничого, об'єднуючого чи роз'єднуючого складника суспільних відносин багато в чому залежить від світоглядної позиції самого митця.

А ось коли художник занурюється в особистий простір власних почуттів, зумовлених відображенням реальних подій, і намагається їх втілити в живописній формі, композиційних рішеннях, то це є яскравим проявом філософського живопису, тобто осмислення себе у світі через призму прекрасного в стані філософської самотності. І ось в цьому роздумі скажемо як на духу, що «навчитися живопису набагато легше, ніж філософськи живописно мислити в живописі» [3, с. 180]. Такий стан – одночасно копіткий процес і омріяний результат – можна сміливо назвати привілеєм талановитого художника.

Написаний в такому стані художній твір закономірно, а можливо несподівано чи епізо-

дично зачіпає почуття шанувальника шедевра знаного художника, хоча маестро начебто до цього не має ніякого відношення. Оскільки це відбувається тільки з причини самого глядача, який раптом поглиблюється у свою суб'єктивність завдяки асоціативним зв'язкам з інформацією, що її надає автор художнього твору. Це пояснюється тим, що десь на особистісному авторському рівні і якимось чином вдається торкнутися іманентного моменту в глядацькій суб'єктивності. А ще буває і так, що споглядач сам починає використовувати живописне полотно як вмістище своїх власних емоцій, що знезацька пробудилися поза картиною або випадково асоціативно засіялись якимись злободенними подіями чи почуттями. Звідси пасивне залучення глядача до спілкування на цьому рівні, характеризує його як особистість, зосереджену на власних іманентних чуттєвих переживаннях, зумовлених яскравою дійсністю. Проте головне в цих почуттях, безумовно, враження, запліднені живописом знаного маестро.

Але як би там не було, все-таки плідне спілкування, помимо волі художника, відбулося і, як це часто буває, з позитивними наслідками для глядача. Безумовно, що в цій невимушеній пригоді художнього спілкування митець отримав неочікувану естетично корисну зворотну інформацію. Як він відреагує на неї, час покаже змінами в його художньо філософській творчості.

А ось на трансцендентному рівні митець і глядач разом занурюються в конче емоційно усталену соціальну реальність, в якій бракує демонстрації власних внутрішніх хвилювань кожному з них окремо. Саме в таких випадках виникає емпатичне або симпатичне трансцендування. У подібних обставинах навіваються особистісні почуття як автора, так і глядача. Інше кажучи, маестро не примушує глядача занурюватися в його власну суб'єктивність, у свою ж чергу, глядач не пов'язує свою суб'єктивність з творчістю автора. Це дійсно доволі цікавий і рідкісний рівень художнього спілкування, в якому мотивовано, а в іншому випадку спонтанно розвиваються унікальні почуттєво, інтелектуальні характеристики обох учасників художнього діалогу як екстраординарних особистостей. В таких і подібних ситуаціях, «сила і велич істинного художника в тому, що він, окрім волі своєї, примушує мис-

лити мислячих людей і відчувати витонченість витонченими» [3 с. 133].

Але тут треба зазначити, що художник не в змозі нав'язати глядачеві рівень насиченого спілкування, тим більше керувати темпом чи то ритмом заглиблення в нього. З цього приводу варто згадати думку С. Цвейга про те, що «істинний художник повинен думати тільки про свій твір, а не про людство, якому він його презентує». Бо якщо він стає милосердним і максимально пронизується почуттями допомоги або відвертим бажанням повчати своїми творами, то його мистецтво втрачає свою захоплюючу силу художнього спілкування. Отож, маестро може тільки запропонувати через свій унікальний художній витвір, вступити в спілкування з собою. А ось в які пласти розуміння чи почуття занурюється глядач з метою саморозкриття свого іманентного Я, це залежить від художньої зрілості останнього.

Іншими словами, розуміння мови образотворчого мистецтва, тієї особливої мови, якою віщає досвідчений художник, жадає від його шанувальника певної естетичної підготовки. І саме тут буде доречним залучити до розмови класика художньої критики В.Белінського, який лапідарно, в афористичній формі висловив думку, що тільки та людина може насолоджуватися витонченим, котра сама внутрішньо витончена. А ми, автори цих рядків, в свою чергу, виходячи з жорстких вимог до дієвості художнього спілкування, сформулювали своєрідну парадигму: «Знання мови мистецтва – життя в світі прекрасного».

А якщо це так, то сприйняття творів мистецтва і здатність насолоджуватися ними припускають у людині наявність не тільки матеріального субстрата (особливої структури мозку), суто людського чуттєвого хисту, розвинених почуттів, але й відповідного рівня естетичної освіти і відповідної вихованості. Дійсно, якщо людина хоче насолоджуватися прекрасним, то вона му- сить мати витончений естетичний смак, повинна бути художньо освіченою людиною. Тільки розвинутий вишуканий смак дозволяє людині давати делікатну естетичну оцінку, засновану на співвідношенні з певним ідеалом, як уявленні про естетичну досконалість особистості чи то явища. Однак ні смаки, ні ідеали не є чимось незмінним і вічним, вони залежать від характеру історичної епохи, у якій живе людина, від культури суспільства до якої вона причетна.

Ось така вона динамічна і взаємно залежна діалогічність художнього спілкування, яка визначається як індивідуально-унікальним станом розвитку глядацького сприйняття, так і рівнем майстерності митця. Оптимально ж ефективний діалог відбувається лише за умов співпадання їх художньо-естетичних рівнів. І саме в цих аксіологічних відносинах відбувається толерантне залучення митцем свого глядача до творчої співрозмови. В свою чергу, останній врешті-решт знаходить свого надійного, переважно у світоглядно естетичних проблемах, маестро. Адже вони, демонструючи певну міру відкритості один одному, водночас виявляють повну готовність виразити свою унікальну, їм тільки властиву художньо світоглядну суб'єктивність. Наприклад, якщо у художника мало живопису в картинах і приглушене тональне рішення в тій чи тій картині, то нам це, як правило, не подобається. Тоді, як-то кажуть, у кожного свої шляхи, тобто рівні не співпали і творчий, дієвий діалог не відбувся. І навпаки, якщо у маестро колір працює в гармонії з тоном (а це винятково рідкісний дар), то він завжди знайде своїх талановитих шанувальників на довгі роки, а можливо і на все життя. Таким чином, при зверненні до питання індивідуального сприйняття один одного в художньому спілкуванні і з'ясування якості та глибини їх взаємного занурення в художню проблематику, необхідно визнати, що для процесу активно дієвих креативних стосунків важливо не лише прагнення зустрічі одного з одним, але й конкретно визначений художній простір-час.

Саме широта діапазону всіх естетичних потреб людини і є тією домінантою, що породжує розмаїтість не тільки видів, але й жанрів образотворчого мистецтва. Як наслідок, розгалужена мережа мистецтв дає нам найбільш повну картину світу в його якості та водночас, сприяє поглибленому, гармонійному розвитку всіх почуттів і здібностей людини, що забезпечує ефективне художнє спілкування. Проте, першопочатковим імпульсом до естетичного сприйняття дійсності завжди домінують талановиті твори мистецтв, в яких відображаються моральнісні та естетичні відношення художника до природної і соціальної дійсності. І якщо поєднувати в гармонійну єдність природну даність і заданість таланту художника, то про це, ще в сиву давнину, Арістотель (можливо, заду-

мавшись про зміст свого імені «Благий кінець») відобразив у ємному за змістом і дивному за формою неологізмі – ентелехія, що буквально означає «втіленість».

На наш погляд, в ентелехії глибше й потенційно сильніше відтворена моральнісно естетична першоджерельність художника ніж у гуманістичному терміні «ідеал». В такому контексті ідеал подібний журавлеві в небі, його можна споглядати на віддаленні: незатьмарений, променистий, казковий, але без нього можна інколи й прожити. Щодо ж ентелехії, то вона у самій серцевині, як субстанційна основа буття речей чи особистості художника. Її не викинеш без того, щоб маестро перестав бути самим собою. Для людини відмовитися від укоріненої в неї великої мети буття значить перестати бути людиною. До речі, і народ без неї – вже (або ще) не народ. Дійство ентелехії, безумовно, є вершиною творчості художника або цілої епохи. Без останньої вічної мети не було б серйозного великого світського мистецтва в планетарному масштабі.

Талановитий художник настроює на лад свій зір і взагалі, всі свої здібності й весь творчий хист згідно з ентелехією немовби за камертоном. Звідси, ентелехія – олімп естетичної душі людини, який втілюється в творах мистецтва. Це висота і краса своєрідності, що нестримно притягає до себе, до своєї захмарної велетенської, чарівної, реально можливої вершини. Тому ми і маємо розмаїття жанрів, які піднімаються енергією укладеної в них ентелехії, і як наслідок, ми маємо нагоду художньо спілкуватися на самих верхніх щаблях взаєморозуміння. Тож, з'явившись, з волі Божої, у середині художніх шедеврів, ентелехія, як вищий їхній зміст, стає передумовою й ефективним засобом художньої освіти й виховання, мотивованого і ефективного спілкування, особливо це стосується сучасної молоді, майбутньої національної еліти.

Завершуючи коротеньке аналітичне дослідження доходимо висновку:

по-перше, мистецтво посідає чільне місце і вельми виразну роль у комунікативному житті людини; перш за все, воно цілеспрямовано, за допомогою особливої мови, сприяє людині у пізнанні нею навколишнього і свого особистісно іманентного світу.

по-друге, художній код є мовою, якою говорить художник і взагалі образотворче мис-

тецтво, а, будучи розшифрованим, він слугує мотивованим засобом плідного художнього спілкування.

по-третє, образотворче мистецтво не тільки породжується і корегується життям, а й саме активно впливає на смислосзначимий розвиток суспільства. Звідси, воно має потужний соціально-інтегративний потенціал, котрий конче необхідно впроваджувати в якості конструктивної, консолідуючої складової в розбудову нашого суспільства згідно із законами прекрасного.

по-четверте, художнє спілкування за допомогою знаково-символічної системи виступає не тільки накопичувачем різноманітної естетичної інформації, а й є надзвичайно ефективним способом відображення, зберігання загальних художніх надбань, які перетворюють дійсність в річищі прекрасного.

по-п'яте, взаєморозуміння в художньому спілкуванні є своєрідним майстер-класом, де ми вчимося відчувати стосунки і характер

інших людей через призму канонів, започаткованих в мистецтві, в ім'я розвитку емоційно-вольових, моральнісних і взагалі шляхетних якостей особистості.

по-шосте, діалог у просторі образотворчого мистецтва припускає унікальність кожного партнера в системі спілкування, їх принципову рівність один одному, орієнтуючи кожного з них на розуміння та паритетну інтерпретацію власних поглядів; саме ця раритетна співвідносність позицій учасників комунікації і є метою і одночасно результатом художнього спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г.В.Ф. Эстетика в 4 т.. – Т.3. – М: Искусство, 1971. – 622 с.
2. Толстой Л. Н. Полн.собр.соч. в 30т. – Т.7. – М.-Л., 1968. – 664 с.
3. Пазиніч С.М. Філософські поради /С.М.Пазиніч. – Х.: Майдан, 2015. – 312 с.

